

Úvodník:

Může za to pan Trávníček

Listí opadlo, otáčíme se za podzimem a nohy máme ve sněhu. Texty, konečně tak jako obvykle, mají zpoždění. Pořád doháníme čas a vskutku: je tady zrychlený dech a trochu vytržené oči. Může za to pan Trávníček. Toto číslo Textů má být jeho, protože 17. prosince mu bude 70 let. Přemítali jsme a dotýkali se různých textů, abychom naplnili obsah tohoto čísla tím, co by pana Trávníčka nejlépe připomínalo. Ale pan Trávníček se nám pořád rozpínal a roztahoval, že i lokál U Lva nestačil. Seděli jsme, my Textaři, každý v jednom rohu začouzené místnosti a přes širá pole zájmů a záběru pana Trávníčka jsme po sobě pokřikovali. Abychom ten prostor nabitý životem a řádky aspoň hlasem obsáhli. Myslím, že se to moc nepodařilo. A snad ani podařit nemohlo, protože: Pan Trávníček je bytost z bezčasí (kdy píše, třídí a rozhoduje o celých svazcích a souborech textů, o myšlenkách a prázdnu, když je v permanentním pohybu?) a bytost etérická (proletí knihkupectvím na Dolním náměstí ve Vsetíně a s úžasnou schopností periferního vidění hokejisty zaznamená knižní novinky – některé zakoupí – a beze stopy zmizí ve chvíli, kdy má být požádán o příspěvek do Textů).

Pan Trávníček je muž reprezentace (samozřejmě absorbuje slavnostnost okamžiku a na vernisážích v brilantních formulacích oslaví práci fotografa, malíře či lidového umělce) a muž tajemný, resp. muž částečně ztajených tužeb (miluje hravost a nevážnost v literatuře – viz jeho poetické příspěvky v Textech č.10/1998 a nabádává slova při soukromých rozhovorech a setkáních, na stránky však vrhá, zvláště v tomto čísle Textů, stíny stesku; ještě že je nakonec vždycky dokáže překrýt mladistvým závanem vzpomínky či zkušeným gestem literárního suveréna). Pan Trávníček je však především člověk věrný. Věrný sobě a slovu, které nese tíži pravdy a hloubku zvěstování. Trochu mu všichni závidíme lehkost, s jakou se přenáší od zážitku (ať literárního, či životního) ke slovům. Je to asi opět ve věrnosti: nemusí nic předstírat, ztajovat, ani obcházet. Věnujeme toto číslo Textů panu Trávníčkovi a všichni mu přejeme klasické štěstí, klasickou pohodu a avantgardní zdraví.

-dm-

Obsah:

úvodník

Dalibor Malina: Může za to pan Trávníček___2

M. T.: 70. let

Mojmír Trávníček: Listování___4_7

Libor Magdoň: Dobře si to pan Trávníček zařídil___8_9

Jakub Chrobák: Kromě běžných pravopisných úprav...___10

Vladimír Novotný: Jak jsme ctěnému jubilantovi neudělili státní cenu___11_12

Jan Matušů: Několik vět o Mojmiru Trávníčkovi___12_13

Libor Rösner: Čepova povídka Domek___4_8

Jan Zatloukal: Čepovy první exilové eseje___18_19

Jan Čep: Trpět jako ostatní___20_22

Petr Hora: Kdo se v Lublani skrýval za Z. ___23

poezie

Martin Horný: *** ___24_25

překlad

Petro Midjanka: *** ___26

comics

Michal Jareš: ___16_17

recenze

René Kočík: Opowieści galicyjskie___27_28

Jakub Grombříř: Nechte mluvit Mišíka___28_30

Andrea Lněničková: První léta 14. věku... ___30_31

Kontaktní adresy:

Pavel Kotrla
Bystřička 267
756 24

tel. (0657) 643 567
pkotrla@atlas.cz

Knihkupectví Malina
Dolní náměstí 344
755 01 Vsetín

tel. (0657) 619 531
knihkup@vsnet.cz

TEXTY, literární čtvrtletník, číslo 23, ročník VI.,
šéfredaktor: Pavel Kotrla, vydavatel: Knihkupectví Malina,
redakce: Jiří Hrabal, Jakub Chrobák, René Kočík,
Dalibor Malina; registrace MK ČR E 13264, internetová
adresa: www.inext.cz/texty

LISTOVÁNÍ

Mojmír Trávníček

Jednoho dne nastane v domě situace jako vy-
střižená z po-
hádky Hrnečku
vař: papíry začí-
nají přetékat ze
skříní, regálů,
šuplíků a krabic
a zaplavují byt.
Nastoluje se kla-
sikova otázka
Kam s tím? Na

stůl se rozpačitě skládá fascikl za fascik-
lem, nejprve korespondence uzavřená – ne-
boť ta postupně nabyla převahu. Je třeba ji
prolistovat a radikálně řešit další úděl pí-
semností: co na oheň, co do sběru, co ucho-
vat. Listování a namátková četba vyvolá-
vají rozmanité vzpomínky, ale především víc
a víc skličují: bolest, stáří, nemoc, pohřby...

„Na den Sv. Mikuláše 1975“ píše bás-
ník Ladislav Dvořák: „S Vokolkem jsme se
viděli na Emanově (= Fryntově) pohřbu
a skoro od té doby jsem ležel. Dostal jsem
záchvat v Klementinu, nikdy jsem dosud nic
takového neprožil; pracovali jsme tam za
strašlivé zimy, protože hospodářská sprá-
va opomněla opravit topení. Ozval se tím
pádem můj rodový reumatismus a jiné ne-
duhy, takže jsem ležel tři týdny jako Lazar.“

A slovenský básník Janko Silan, tehdy
ještě ne sedmdesátník, ale téměř slepý,
píše velikými literami: „Omluvíte ma: cesty
a robota a trápenie. Ťažké je to, všetko mo-
sím robiť sám od varenia počnúc až po pí-
sanie adries. Zle je na farárov.“ A na dalším
lístku už takřka to jediné: „Strašne som
ustatý.“

V září 1982, dva měsíce před smrtí, mi
píše Stanislav Vodička, „přítel motýlů“, je-
den z nejjemnějších prozaiků, věrný dědic
Jakuba Demla: „Byl jsem trochu přiveden
do finančních potíží se svojí nemocí. Měli
jsme doma zedníky a peníze nebyly. – Ani
nevíte, jak těžko se mi marodilo – a zvláště
s prostatou, kdy člověk musí chodit
s katetrem a je naprosto bezmocný, kdy
má jenom vzpomínky na domov a několik

přátel, kteří jsou všichni tolik vzdáleni. Vidíte, i rukopis mám rozsypaný. Budu se muset učit i psát. Zatím nepíšu nic. Bojím se cokoliv psát, i když jsem bohatší o utrpení.“

O málo pozdější je dopis Lubomíra Nakládala, krmiče býků v JZD Olšany u Prostějova, autora čepovských venkovských povídek: „Já těžko mohu, či spíše nemohu soustavně pracovat. Bohužel nemohu delší dobu sedět, tak trávím čas většinou poleháváním na lůžku a k tomu maličko chůze. Teď jsem už několik týdnů v olomoucké nemocnici. Je mi o něco lépe.“ – Jeho utrpení trvalo ještě téměř rok, zemřel 17. 2. 1986, krátce před šedesátinami.

Uvědomuji si, že jsem začal s listováním nešťastně – odzadu. Ale to už mám v ruce veselejší kartu: „Veselé Velikonoce“ přeje na pohlednici prof. Vladimír Pravda a dodává: „Čekám Tě tedy ve středu 29. t. m., těším se na shledanou. Ostatní ústně.“ – Na návštěvu jsem přijel, a 30. března 1978, v noci po ní, prof. Pravda náhle zemřel.

Pokračuji tedy v dalších složkách od samého začátku, od prvních uložených dopisů. 25. dubna 1949 – to jsem měl rok do maturity – píše mi František Křelina: „Tuhle jsem jel vlakem a Botič (= román Na březích Botiče; poslední před autorovým uvězněním) četla jedna dívka, jenže jsem nenašel tolik odvahy, abych se k ní přihlásil.“ – Ale dále následují úvahy o tom, jak je spolu s přáteli umlčován, a že nepomýšlí na emigraci. Brzy nato nastal mnohaletý přerыв v korespondenci...

Kam se vytratily radostné zprávy a potěšující dopisy? Namátkou sahám do fasciklu Aloyse Skoumala, nijak zvlášť obsáhlého, a v novoročním blahopřání čtu: „Do včerejška jsem byl na klinice – operace šedého zákalu.“ Ještěže zdařilá, neboť v dalších dopisech mohu číst: „Projížděl jsem na Slovensko Novým Hrozenkovem, trochu zklamán krajinou, představoval jsem si ji romantičtější.“ Ano, ale to by ji nesměl vyhlížet jen okýnkem automobilu, které moc romantiky nepropustí, jak jsme si vysvětlili při návštěvě.

Vždycky vyrovnaný a rozvážný O. F. Babler mi posílá k cyklostilovanému namnožení svazeček svých aforismů. Jsou mezi nimi i texty o trpělivosti – žádný z nich však tak názorný, jako zmínka v průvodním

psaní: „V trpělivosti už jsem vycvičen, když jsem například na vydání Románu o lišákovy čekal bez tří měsíců deset roků a když také Román o růži už šestý rok leží v nakladatelství.“

A konečně se setkávám s utěšeným psaním na starodávný způsob, kdy se ještě nespěchalo a kdy jako by se nic moc nedělo; také rukopis je takřka kaligrafický: František Lazecký psával rád perem a krasopisně. „Já teď na jaře s dosti velkou námahou táhnu za sebou nohy,“ píše 27. 3. 1983. „Stáří se přece jenom hlásí. Ale nechci si naříkat, přece to ještě jenom jde.“ A hned se hlásí o slovo lyrik s pěknou vzpomínkou: „Ta jeřabina z Vašeho dopisu probouzí ve mně vzpomínky na studentská léta, kdy jsem každý týden s pecenkem chleba v tlumoku rázoval k Opavě. Za Tískem až k Výškovicím, je to asi 3 km, tenkrát se ještě táhla jeřabinová alej hodně už prořídlych a olámaných stromů (větrem i lidmi). Jedna taková statná jeřabina byla u našeho pole na Dálném hned u silnice. Jako děti jsme si tenkrát z ní nosili domů po žních rudé kytice jeřabinových plodů a tam jsme je navlékali na nit a dělali si z nich náhrdelníky, náramky a růžence. Kde jsou ty časy! Dnes jeřabiny podél té silnice semtam vystřídaly slívy a švestky. Zato mezi Výškovicemi a Hrabstvím podél silnice vedoucí černým smrkovým lesem se táhne alej vzrostlých jeřabin. Les je vyhnal značně vysoko, jak s ním zápasily o slunce. Když jsem tam vloni na podzim jel autobusem do Opavy, jejich bobule už přezrávaly. Slunce ještě svítilo a chomáče těch bobulí hořely v modré obloze a v zeleni lesa jako nejzářivější granáty. Pod takovými slavobránami jsem dosud neprojížděl. Snad jsem se Vám už někdy o tom stromořadí v dopise zmínil. Ještě dnes jsem z té krásy zmámený. Tak, že jsem o těch jeřabinách onehdy napsal i pár veršů.“

Samostatnou krabici, z níž táhne pach vlhkosti a plísně, mají dopisy, které mi odezdala paní Hana, vdova po starém příteli Antonínu Navrátilovi. S umanutostí archiváře uchovával vše, dávné dopisy z gymnaziálních let, i průklepy svých odpovědí. Listuji ve svých vlastních křečovitých psaních, užvaněnějších, než se mi jevily v učesaných vzpomínkách. Proč jen to nesežraly myši ve sklepě Ton-

dova mlýna v Hracholuskách? Konečně něco k vyhození! Ale přece jen jakýsi objev „k dokreslení vlastního profilu“: čtu vlastní rukou přepsané verše Štefana Žáryho: „Až budeš páchnuť / až budeš páchnuť / jako ryba na třetí deň / potom ti namaľujem / potom ti namaľujem / na nos zelené eso“. Že bych se tehdy zhlédl nejen v dekadenci, jak mě podezírala prof. Dudkevičová, ale i v nadrealismu? A přece! K dopisu je přiložen elaborát – a už se nedovím, byla – li ta báseň míněna vážně, nebo jsem ji napsal jako parodii. V paměti je to dokonale vymazáno, ale na papíře trvá černé na bílém s nadpisem Vesta ochrnutého básníka následující text: „Zapíná se / Na tři knoflíky / Zaručeně každý jiný / První / Ze sloně / Ručně řezaný dosti nedbale / Je upevněn černou nití / Drží pevně // Druhý / Ze zlata / Ochytaný nemytými prsty zlodějů / Básník ho má v nemilosti / Dělá potíže / Při zapínání / Asi se brzo utrhne / Není kdo by ho přišil / / Třetí / Z plechu / Rezavý a zprohýbaný / Na ten se už vesta ani nezapíná / Klátí se tedy sem a tam / Na střídme stříbrné nitce pavučince / A nikterak / Se mu nechce upadnout // Vesta sama / Jest starého stříhu / Za své nepraktické lživé / A věčně prázdné / Kapsičky / Se už léta létoucí / Neumí stydět // Levá je umazána / Fialovým inkoustem / Pravá / Zeleným“

Asi jsem se opravdu nevyhnul ani surrealismusu. (Tak, skloňoval prof. Pravda, když upozorňoval, že neštěstím literatury nejsou – ismy, nýbrž – musy; měl ovšem na mysli hlavně ten jediný všeobsáhlý MUS, který hubil nejen literaturu.)

Otázka kam s tím a co s tím zůstala bez odpovědi, řešení se odkládá.

Vendryňský poetický magazin

Vojtěch Kučera, Kosmákova 21,
615 00 Brno-Židenice
adalbert.weles@centrum.cz
<http://www.weles.cz>

DOBŘE SI TO PAN TRÁVNÍČEK ZAŘÍDIL

Na počátku srpna koupil jsem si ve spřátelené cizině knihu rozhovorů s tamním klasikem. Rozhovory se odehrály v 80. letech, kdy byl klasik v nemilosti. Zemřel, aniž se dočkal změny poměrů a mohl poskytnout další interview. Tedy kniha cenná i jako dokument. Klasik, u nás dost známý, v ní rozmlouvá se sobě blízkou Češkou, a proto neustále naráží na českou literaturu a české poměry. To pochopitelně atraktivitu knihy může jen zvyšovat, ale při průběžném nahlížení do poznámek se moje víra v dokumentační hodnotu knihy začala otřásat. U několika českých autorů chybí datum byť už poměrně vzdáleného úmrtí, chybně datováno je první vydání knížky Jiřího Pištory *Mezery v paměti* a není uvedeno, že jde o vydání exilové, Otokar Březina je ve vlastním textu i v poznámkách vytrvale psán jako Otakar atd. Znovu jsem si silně uvědomil, že kniha má více autorů, než kolik jich je možno číst na obálce.

Jména editorů nebývají slavná. Paradoxně zvláště těch dobrých, protože, když je s knihou všechno v pořádku, veškeré uznání sklízí ten autor z obálky. Jména jako třeba Rudolf Havel zná málokdo. Ani já, nemít pochybnosti, nezačal bych nad editorem uvažovat. Editor klasikovy knihy nešel přehlédnout, protože nebyl schopen vpravit se do své role. Např. když rozředit poznámku, jakýsi minimedailónek, o Boženě Němcové frázovitou a nic neříkající charakteristikou *pýcha českého národa*, evidentně podléhal Klasikovi a přejímal jeho patetickou rétoriku. V jiném případě však šla veškerá úcta vůči klasikovi stranou. Klasik zrovna vzpomíná svého vrstevníka, který v mladém věku spáchal sebevraždu a výslovně zdůrazňuje: *nechci tu prozradit jeho jméno*. Klasik si může chtít co chce, editor hned přidal do poznámkového aparátu, že *podle všeho jde o...* a následovalo konkrétní jméno.

Editorství je služba. Mám na mysli význam služby, jenž nemá nic společného s poníženým služebníčkováním nebo kultem. Taková služba dovoluje svému nositeli uznávat autoritu a zároveň si udržovat

kritický odstup. Jeho pozice, samozřejmě pokud je dobře zvládnutá, s sebou nese přinejmenším dvě nezpochybnitelná práva. Prvním je právo přece jen promluvit, byť prostřednictvím vydavatelské poznámky či doslovu, někdy i recenze. Může ten hlas připadat málo výrazný, ale u dobrých editorů je opřen o důvěrnou zkušenost s dílem i kontextem a je tedy svým způsobem hlasem přednostním. Přinejmenším chytří knihkupečtí zákazníci jej nepomíjejí. Tak se stane, že editoři, včetně zmíněného Rudolfa Havla, zase tak úplně neznámí nejsou a někteří jako Mojmír Trávníček už mají i slovníková hesla. Druhé právo je neméně významné. Dobře ho ilustruje Trávníčkova věta uzavírající doslov k prvnímu svazku Demlových *Šlépějí: Ale jsme jisti, že laskavý čtenář chce číst Demla, nikoli komentáře*. Druhým právem je tedy právo se odmíčet. Recenzenti z donucení, mnozí řešitelé grantů a jiní zaměstnanci v literatuře musí závidět tu možnost alespoň občas si odpuštit analýzu, necpat se dopředu a zůstat v ústraní ztichlým obdivovatelem. Dobře si to pan Trávníček zařídil.

Libor Magdoň

Revue pro literaturu, filosofii a jiné

**poezie/próza/vzpomínky/
rozhovor/studie/recenze/
glosy/archivalie**

**Adresa redakce:
Křižkovského 10, PS 207,
771 80 Olomouc
e-mail: aluze@centrum.cz
tel.: 068/563 11 59**

<http://aluze.hyperlink.cz>

ALUZE

„Kromě běžných pravopisných úprav (příčemž ovšem byla šetřena básníková osobitá náznaková interpunkce a psaní majuskulí) nebyly v textech prováděny žádné úpravy.“

Vždy, když už si myslím, že jsem selhal, když si zase říkám, proč něco slibuju a neplním, zkrátka: když po x-tém špatném pokusu zase papír s článkem pro Texty opisuje oblouk směr koš, stane se zázrak; jako tentokrát: našťvaný, ale připravený odpočívat otevřel jsem si soubor tří básnických sbírek Jana Zahradníčka (Rouška Veroničina, La Saletta, Znamení moci) a když už mi ospalostí knížka málem vyletěla z ruky, v takovém tom posledním zákmitu bdělosti, jsem ji zachytil a zas jsem to uviděl: Doslov, Mojmír Trávníček, Ediční poznámka, M. T.

A tu to máte a tím bych mohl skončit. Kolik dnes je těch, kteří mohou říct ano, cosi jsem pro tuto literaturu i vykonal? Já, ani mnoho jiných, které znám, to v kontrastu k onomu poslednímu pohledu před usnutím být nemohou. Oni ovšem, na rozdíl od tebe, pana Trávníčka znají (a tuto je mi to slovo objasnit: vědí, jak vypadá, jak mluví, kdy přijde do knihkupectví a jestli vůbec, kde bydlí atp. Vědí to aktivně.) Ty ho jenom znáš (jako chlapík, co vystudoval FF OU znáš editora Jana Čepa a autora jediné monografie o něm, ale i editora dalších autorů, ať už jde o zmiňovaného Jana Zahradníčka, nebo třeba Jakuba Demla, z hesla Slovníku českých spisovatelů M – Ž i víš, kde bydlí a jaksi ti i dochází, že z chaty je to kúsek, jen to víš pasivně).

Ale co teď s tím? Inu, nic. Nechme, jak bylo: prostě vám, pane Malina, Juro a Pavle, a vůbec všeckým, co pana Trávníčka znáte, závidím. Já ale mám cosi, co zas nemáte vy. Pro vás jde o samozřejmost, ale já ho tady v Ostravě možu kultit. A tak to dělám; chodím, roztrubuju, nekdy aj zalžu, ale docílil jsem toho, že Mojmíra Trávníčka jako významného editora znají i štamgasti studentského baru ve dvoře FF OU, kteří studují třeba geografii, nebo taky nic, heč!

Víc neumím, a snad ani víc nechcu, enom tak eště vědět, proč jsem nepsal o nečem jiném a lepší.

Jakub Chrobák.

Pozn.: Název pochází ze vzpomínaného souboru Jana Zahradníčka. Je to poslední odstavec ediční poznámky.

JAK JSME CTĚNÉMU JUBILANTOVI NEUDĚLILI STÁTNÍ CENU

Psal se rok 1999 a nastalo první zasedání poroty, jmenované ministrem kultury, aby vybrala po zralé úvaze spisovatele, jemuž bude v předvečer 28. října udělena každoroční státní cena za literaturu. Ministr nám popřál hodně zdaru, přesto však vyslovil notnou pochybnost, zda jsou porotci opravdu schopni přechíst všechno, co vyšlo nebo ještě vyjde v období, které se mělo vyhodnotit. Vůči sobě pak maximalisticky určitě nevystupoval, nicméně nám vyslovil podporu – a my mohli jít zasedat. Hned v prvním kole začala padat první jména, neboť jsme ve směr věděli, co vyšlo dobrého, a mnozí jsme četli rukopisy knih, které teprve měly vyjít. Nejprve jsme však zvolili předsedu poroty, jímž se stal Zeno Kaprál: byl to jediný Nepražan a navíc šlo o zaručeně nejvyššího moravského básníka. Pak jsme na doporučení ministerstva pozměnili statut státní ceny: dosud vždy šlo o nově vydané dílo, nyní jsme mohli brát ohled na autorův význam pro českou literaturu, byť s přihlednutím k jeho nové knize.

Při této příležitosti jsem se rozpomněl na slib daný dávnému spolužákovi ze studií, tč. pardubickému bohemistovi Pavlu Studničkoví: ten mě vyzval, abych se v porotě alespoň zmínil o takové osobnosti naší kultury, jakou je Mojmir Trávníček. To mi nikterak nebylo proti mysli, ba naopak – a když jsem tak učinil, zazněl s jeho kandidaturou souhlas: dokonce mě překvapilo, že ho znají i ti porotci, u nichž se to nedalo příliš předpokládat. Zpočátku Trávníček figuroval v širší nominaci, když jsme se však sešli podruhé, postupoval dál, až se dostal mezi poslední čtyři. To už bylo jasné, že žádná další kandidatura nepřipadá v úvahu. Tehdy se ale řeklo, že bychom měli dát přednost vlastním tvůrcům, zvláště když předtím triumfovali vědci Milan Jankovič a Vladimír Macura – a že by to ministr kultury nemusel podepsat s poukazem na to, že má převážně jít o ocenění krásné literatury. Nakonec ve finále zvítězil v tajném hlasování Josef Škvorecký nad Karlem Šiktancem, třetí byl Ivan Magor Jirous, kterého vehementně pro-sazoval M. C. Putna, a když neuspěl, už se nedostavil. Mojmir Trávníček skončil na čtvrtém místě. Stejně však šlo o velké uznání díla editora

a literárního badatele. Kdyby se ustavila kategorie literární věda a editorství, dostal by v ní státní cenu. Kdo také jiný?

Vladimír Novotný

NĚKOLIK VĚT O MOJMÍRU TRÁVNÍČKOVÍ

S Mojmiřem jsme se prvně viděli téměř před šedesáti lety, když jsme jako jedenáctiletí usilovali o přijetí na vsetínské gymnázium. Jako primánci jsme usedli do lavic tohoto ústavu a osm let chodili do stejné třídy. Spíše dojížděli, on bylnickou tratí „z Liča“ (z Horního Lidče – pozn. red.), já karlovským expresem z Hovězí. Oběma spojům jsme vděčili za každé zpoždění a pozdní příchody do vyučování. Všichni jsme však záviděli Trávovi, který zmeškal více hodin, než jich poctivě absolvoval. Snad po vzoru Jiřího Wolkra vymyslel si nemoc, která nebolí, a od kvarty se objevoval ve třídě sporadicky. Oktávu pak sledoval na dálku z pohodlí tatranského sanatoria a vrátil se až k maturitě...

Brzy třída rozpoznala jeho literární schopnosti a rozhodla se jich plně využít. Organizovali jsme mu tedy léčbu prací, záleželo nám, aby se nenudil. Psal jednak pro mnohé domácí úkoly z češtiny, vybraným jednotlivcům přímo do sešitu, jednak referáty a rozборы uměleckých děl. Jednou dokonce z hecu sepsal domácí slohové cvičení skoro celé třídě. Na sebe však zapomněl. Nemusím jistě připomínat, že byl vyvolán mezi prvními. Jeho parádním vystoupením bývalo, když žák přečetl jeho vlastní práci, a on pak jako jediný diskutující vystoupil s drtivou kritikou. Paní profesorka pak začala práci hájit, následovalo setřetí Trávy, že závidí spolužákům jejich kvalitní práce a kritizuje je z nicotných důvodů. Žák pak obdržel výbornou známku a my jsme se dobře bavili.

Tady vzešly základy Trávníčkova spisovatelství na objednávku. Tuto živnost, která mu přinášela snad jen trochu uznání a popularity, provozoval ještě mnoho let. Říkal tomu „zakázkové spisovatelství“ a jistě by mohl sám dlouho vypovídat o tom, jak se uplatnil v různých vědeckých oborech, když psal a vylepšoval pro mnohé diplomové práce.

Naše cesty se rozešly po maturitě jen na málo let. Jakmile jsem se vrátil do rodiště, a zvláště, když se mým nedobrovolným působištěm stal Nový Hrozenkov, jeho bydliště, ze

spolužáka se stal nejlepší přítel. Kontakty se obnovily, prohlubovaly. Časem srostl s psacím strojem, dnes i s počítačem, ale pořád jaksi víc v oboru zakázkového spisovatelství.

O jeho úžasné píli svědčí článek Ludvíka Kundery „Němě žasna aneb písař M. T.“. A jak nežasnout! Výčet opsaných 20.228 stránek (většinou pro samizdatová vydání – pozn. red.) mluví za vše. Jen ti nejbližší věděli, že tají hodně věcí z vlastní tvorby v šuplících.

Jeho publikační činnost se především rozvinula po roce 1990, kdy se stává editorem a literárním kritikem. S jeho články se setkáváme v různých literárních časopisech. Mojmír skromně uvádí, že hlavním literárním žánrem se mu stal dopis. To si jistě připomíná dobu samizdatu, kdy byl se svými literárními spolupracovníky víceméně jen ve styku písemném.

Je příliš skromný a kritický k sobě. A tak mu nadále zůstává „zakázkové spisovatelství“. Na objednávku píše recenze, medailony, glosy, kritiky a studie. Na objednávku po velkém přemlouvání napsal monografii o Janu Čepovi a Václavu Renčovi. A ještě po větším přemlouvání zaznamenává svá vypravování o prožitcích v mládí a svých přátelích.

Za něho pak prosím. Obracejte se na jeho zakázkové spisovatelství. Ať hoch píše, má v hlavě, srdci i šuplících spoustu věcí, kterými nás může potěšit a obohatit. Vždyť je mu teprve s e d m d e s á t! Mojmíre, blahopřeji!

Jan Matušů

Mgr. Jan Matušů (nar. 1931), někdejší zást. ředitele Základní školy v Hovězí (po r. 1969 byl zbaven funkce a přeložen) patří k nejbližším přátelům Mojmíra Trávníčka a do okruhu spolužáků, kteří se pravidelně scházejí u p. Jindřišky Vyškovské ve Vsetíně Na Kopečku č. p. 149. Tam hovoří o literatuře, malířství a utíkajících letech. A pak zasahují do věcí uměleckých, kulturních a společenských ve všech oborech a mnoha směrech. Lze je na Valašsku stále vidět a slyšet. Možná jednou přijdeme na to, v čem byla skryta magie vsetínského gymnázia.

–red–

Pozn.: Narážka J. Matušů na „ještě větší přemlouvání“ se týká pamětí Mojmíra Trávníčka, které pod názvem *Skryté letokruhy* právě vycházejí v nakladatelství Dalibora Maliny ve Vsetíně. Ke knížce se Texty vrátí v následujícím čísle.

– red –

ČEPOVA POVÍDKA DOMEK

V první povídce Čepovy prvotiny zastihneme čtveřici dětí, které si na zahradě stavějí „domek“ pro své skotačivé hry. Plny zápalu a fantazie se oddávají této své činnosti, ale je mezi nimi jeden – Jeník, který se k nadšení kamarádů nepřipojí, ale pohrouží se do samoty. Má už v sobě cosi z jiného dětského hrdiny, z Frantíka z juvenilie Úpění v samotě. Ten se sice her ostatních dětí účastní, i v tomto případě stavění domku na zahradě, ale „*odcházival od domečku neuspokojen a s pocitem prázdnoty*“ (Milovický 1924: č. 47: 5). Vždy měl v srdci něco navíc oproti ostatním, přál si splynout s tajemstvím, které svět domku ukrývá, „*cítit se na chvílku vládcem v podivném drobném světě...? Jak by to bylo krásné, ale ... jak je to nemožné... .Konečně – nač to všecko? K čemu to je?*“ (5) Nenachází smysl v tomto počínání, dítě ve své hře, nedokáže se pro ni nadchnout s vervou a opravdovostí, cítí pouze „*nicotu a zbytečnost všech věcí*“. Neumí se z ničeho těšit, je raněn zvláštní zkušeností, kterou touží zachytit.

Jeník, jak už bylo řečeno, taktéž zanechává hry na domek, ale ne snad jen proto, že by byl nešikovný, jak to bývá mnohdy interpretováno. Zbylé děti se o něj nestarají, budují si přístřešek pro své hry a z tohoto světa doléhají k Jeníkovi i jejich odpovědi. Ten však ví, že tento svět má pro něj připraven pouze „*pocit prázdnoty*“. Jal se tedy procházet po zahradě a kroky ho zavedly do míst, kde se mu zničehonic zachtělo zůstat napořád. Prostoupen zvláštní tesknoutou náhle zjistil, že „*venku je svět, a o tom by pak nic nevěděl*“ (Čep 1991: 12). Spolu s objevením pěšinek pro brouky, jež mu zůstanou zapovězeny, neznámy, malý svět stvořený pro sebe, jemuž chtěl Frantík vládnout, je tu jen pouhou předehrou k zásadnímu konfliktu, kterého se záhy stane účastníkem.

Poté, co znovu projde netknut sousedstvím her kamarádů, zastaví se u vysoké hrušky a pohlédne na oblohu. „*Bože, jak je možno jít pořád dál a dál, a nikdy nedojít až na konec? Jak je to hrozné, žádný konec!*“ (13) Dosud znal jen zahradu a nanejvýš cestu do školy, najednou se mu svět roztáhl do neskutečné šíře. Nejprve se nevěřícně ptá a pak s hrůzou poznání konstatuje: „*žádný*

konec". Čepovi nestačí jen otázka, Jeníko-vo zděšení akcentuje vnitřní řečí chlapce. Bez ní by mělo zjištění bezhraničnosti formu obyčejného získání nového poznatku, byť intenzivně prožitého. Ani Frantík nedošel tak daleko, protože to, „to, co mu kdysi svítivalo do života jako naděje a slib, jako by zmizelo za těžkou skalní oponou, zřítivší se právě v okamžiku, nežli Frantík stanul na nejzazším konci světa...“ (5). Přes všechn nedostatek zapálení pro hru v něm ještě žily dětské představy o světě, který někde má svůj konec.

Představa konečnosti světa na něj působila tísnivě, tušil, že je něco nadto, ale popření konečnosti chlapci rozlet nepřineslo, naopak, jako by ztratil pevný bod, útočiště. Svět bez hranic je světem bez středu, konce či začátku. Není z čeho a kam vyjít, ztrácí pevnou půdu pod nohama, ztrácí bezstarostnost, radost a důvěřivost, tedy to, co zdobí každé dítě. Není náhodou, že tuto náhlou úzkost z mohutnosti prostoru, z modré hloubky oblohy, z drtivé nesmírnosti pocitu je malý hoch. Jeho zděšení má mnohem působivější vyznění, než kdyby k tomu jako prvního připustil Čep dospělého z jeho zkušenostmi. Bezradné a bezbranné dítě, jež je postaveno do této situace, se může ptát rodičů, jímž ještě důvěřuje, a tak se i Jeník svěruje své matce se svými pocity a žádá po ní jejich odůvodnění.

„Jeníčku, věř, nejsme sami a nic nemůže být nadarmo. Snad se jednou všecko dovíme“ (14), zní matčina odpověď. V jejích slovech se zračí víra v existenci Boha, který se má tak jako jí stát i chlapci oním hledaným středem, v němž není nic nadarmo. Nemohl-li být Jeník, resp. Frantík vládcem v tom malém světě dětského domku na zahradě, nemohlo tomu tak být ani v do dálek rozmáchnutých končinách světa opravdového. Útočiště, které v něm ztratil, musí hledat jinde, v tom, co je ještě většího a lepšího než svět. Matčin „příklad důvěry“ mu má být vzorem.

Literatura

ČEP, Jan:

1991 Dvojí domov (Vyšehrad: Praha)

MILOVICKÝ, Jan:

1924 Úpění v samotě (Moravsko-slezské besedy: č. 47: 5)

Libor Rösner

HEJ, HEJ, TY S TOU KAMEROU,
ZPÁTKY, JSEM TADY! T-A-D-Y!
PROBOHA, TO

SNAD
NENÍ
MOŽNÉ,
CO TO
S VÁMI
JENOM
JE...?

... JMENUJI SE UMBERTO E. A
DNES JE NAŠE OBSKUR NA
SLAVNOSTNÍ, PROTOŽE... HEJ,
K
A
M
E
R
A!

PROBOHA ČLOVĚČE, VY
JSTE SNAD ČIŇAN!
DNES SI CHCEME
PŘIPOMENOUT
VÝROČÍ MÉHO
PŘÍTELE MOJMÍRAT.
URČITĚ HO ZNÁTE
Z KNIH JAKO JE
"POTIORES APUD
ME AVCTORES SUNT"

3)

KAŽDOPÁDNĚ
BYCH MU ZA SEBE
CHTĚL POPŘÁT
A VZKÁŽAT, ŽE
JE U NĚJ STAĽE
Z ČEHO ČERPAT A...

BOŽE, TEN
KAMERAMAN!!

(4)

(5)

KAM JDE ??!! COŽE, JAKÁ
PŘÍPRAVA?! JAKÁ „TRÁVA“??
... JAKEJ „TRÁVA“???
TO JE ANARCHIE!!!

(6)

POKRAČOVÁNÍ...

ČEPOVY PRVNÍ EXILOVÉ ESEJE

Jan Zatloukal

Životní osudy Jana Čepa v emigraci jsou dosud zahaleny mnoha nejasnostmi. Podobně není dopodrobna zmapována ani jeho literární tvorba po roce 1948. Přestože většina Čepových úvah a meditací byla publikována už v exilu zásluhou zejména Křesťanské akademie v Římě, je patrné, že řada esejů zůstává českému čtenáři stále neznámá, skryta ve francouzských periodikách či v archivech Radia Svobodná Evropa. Mezi tyto dosud „neobjevené“ eseje patří i trojice článků, které vyšly v roce 1948 v jednom z nejčtenějších francouzských deníků *Le Monde* pod souhrnným názvem „Úvahy emigranta“. Sám Čep zmiňuje tyto texty na stránkách *Sestry úzkosti*: „Když jsem přijel do Paříže, napsal jsem v září – říjnu 1948 v nuzném hotelovém pokojku v rue de l'École de Médecine řadu článků pro časopis *Le Monde* (...)“ (215)

„Úvahy emigranta“ jsou vůbec první Čepovou literární tvorbou v emigraci. Byly napsány jednak z důvodů existenčních, jednak – a to především – z niterné potřeby vyjádřit se k tomu, co se dělo v pouťorovém Československu. Čep se snaží osvětlit francouzskému publiku, které bylo z velké části prokomunisticky naladěné, skutečné dění v jeho vlasti, představit mu tamní realitu odlišně od záměrně deformovaných zpráv vládních orgánů.

Všechny tři eseje v zásadě variují jediné téma: kritiku a odsouzení komunistické společnosti založené na ideologii marxistického materialismu, která ve své teorii svět redukuje na materii, degradující tak člověka v bezduchý mechanismus, v praxi potom ve svých důsledcích vede k perzekuci a okleštění základních lidských svobod. Proti marxistickému pojetí světa staví Čep koncepci křesťanskou, která je podle něj schopna transcendovat schémata, která si člověk o realitě sám konstruuje a která připouští zásahy Prozřetelnosti nejen v individuálních lidských osudech, ale i v celkovém naplňování dějin. Proti brutálním praktikám, jimiž představitelé komunistické moci likvidují veškerý nesouhlas a každý odlišný názor, se Čep dovolává zbraní vyplývajících z autentického života,

z víry: modlitby, evangelních ctností naděje, věrnosti a lásky a v nejvyšším případě i svědectví krve mučedníků.

První úvaha nazvaná *Trpět jako ostatní?* je úvahou nejosobnější. V jejím závěru se Čep zamýšlí nad úlohou křesťana v totalitní společnosti, zejména nad možností a legitimitou emigrace. Svůj odchod z vlasti ospravedlňuje nadějí, „že bude moci přispět k vytvoření bratrského a opravdu svobodného společenství na celém světě“. Právě tento esej osobnějšího charakteru otiskujeme v českém překladu v tomto čísle Textů.

V druhé úvaze *Hledání ztracené jednoty* Čep konfrontuje vynucenou jednotu komunistické společnosti s křesťanským středověkem, „první velkou realizací, byť sebevíc nedokonalou, univerzálního společenství, v němž útisk byl kompenzován svobodami dnes neznámými“. Zatímco v komunistickém státě je jediným sjednocujícím elementem všudypřítomný strach a nejistota, středověká společnost je sjednocena vírou v Boha a respektem k Jeho řádu, jež jsou samozřejmě pro všechny stavy.

V poslední úvaze *Křesťanství a komunismus* Čep demonstruje neslučitelnost těchto dvou životních světonázorů. Na konkrétních příkladech (slavnostní Te Deum u příležitosti zvolení Klementa Gottwalda prezidentem Republiky, systematická kampaň proti arcibiskupu Beranovi, kauza „Plojhar“) odhaluje intrikánství komunistické vlády a její podlé praktiky při snaze o podřízení církve státu.

Z předešlého je zřejmé, že „Úvahy emigranta“ patří do kategorie úvah „časových“, poznamenaných dobou svého vzniku. Pro člověka stojícího na počátku 21. stol. před zcela jinými problémy (klonování, boj proti terorismu, AIDS, etnické konflikty atd.), se nemusejí zdát tudíž příliš aktuální. Přesto nezůstávají pouhým dokumentem doby a mementem následných hrůz let padesátých, ale i dnes mohou napomáhat hodnotové orientaci v nepřehledné postmoderní situaci zbavené všech jistot. Jsou snad oněmi *Zápisky z mrtvého domu*, k jejichž napsání povzbuzuje Čep Bedřicha Fučíka v jednom z posledních dopisů před záchvatem mrtvice: „Musí zůstat toto svědectví. Jinak zůstane díra v budoucnosti všech ostatních.“ (srov. Trávníček: 1996: 160).

TRPĚT JAKO OSTATNÍ?

Jan Čep

Mnoho Francouzů se diví – a to je ještě slabé slovo – když vidí, jak se tolik lidí ze střední Evropy rozhoduje opustit svou vlast, aby si zvolili nejistý osud emigrantů. Až doposud nebyly v těchto zemích ani zavírání ani masové popravy, myslí si. Cizinec, který se tam vydá s pasem v pořádku, pod ochranou své vlastní vlády a který tam stráví několik uspěchaných dnů, konstatuje, že tu lidé žijí přiměřeným životem a že ruské uniformy se v ulicích nehemží. Lidé, se kterými tito návštěvníci přicházejí do styku, a kteří jsou povětšinou velmi blízko ministerstvu zahraničí nebo ministerstvu informací, je ujišťují, že fámy, které se šíří o nedostatku osobní svobody a svobody slova od nastolení komunistického režimu, jsou naprosto neopodstatněné. Tito uspěchaní cestovatelé se často vracejí domů s přesvědčením, že vše je v naprostém pořádku a všem, kdo jsou ochotni jim naslouchat, opakují informace, které se jim u nás pospíchali našeptat. Náchylní předem považovat emigranty za přitěžující, nepohodlný a pochybný element, jsou hotovi uvěřit tomu, co se jim tam řeklo: že lidé, kteří opouštějí zemi, jsou buď kapitalisté, kteří se nechtějí přizpůsobit novému řádu, nebo kompromitovaní a nepoctiví politici anebo jednoduše podezřelá individua, ne-li zločinci.

Je třeba přiznat – a ti, kteří mají zkušenost s uprchlickými tábory v Německu to nemohou popřít – že se mezi emigranty nacházejí osoby tohoto druhu; ale bylo by nesprávné a proti pravdě tvrdit, že představují úplný výčet těch, kteří vzdorují, kteří jsou s režimem v neshodě. Francouzi, kteří přece žili po nějaký čas pod cizí nadvládou, by mohli lépe porozumět tomu, co to je tato atmosféra nejistoty a úzkosti, lži a neupřímnosti.

Je pravda, že policejní metody, techniky určené ke spoutání svobody myšlení a vyjadřování, byly obdivuhodně zdokonaleny od poslední války. Jestliže jedna politická strana má již dva roky v moci ministerstvo vnitra a informací, rozhlas, tisk, národní školství, vydavatelství, jestliže je pánem policie, odborů s jejich milicemi, jestliže návdavkem zatíží zemi hrozbou zásahu sousední totalitní mocnosti, může snadno provést revoluci téměř nebo úplně bez prolití krve; může se jí dokonce podařit dát této revoluci bez rizika zdání ústavního procesu, zdání, na kterém tolik lpí proto, aby oklamala světové veřejné mínění.

To, co zbývá udělat potom, je relativně snadné. Ponechá se iluzorní existence různým politickým stranám, které jsou pečlivě očištěny od pochybných živlů a oklestěny právě před volbami – kterých je zapotřebí – na směšnou reprezentaci, aby drtivá převaha hlavní strany byla zajištěna; úředníci, profesori, známé osobnosti veřejného života jsou nuceni pod hrozbou ztráty zaměstnání nebo i uvěznění k tomu, aby se stali členy strany. Nezlomní jsou odvoláni. Jsou zachovány názvy hlavních tiskových orgánů bývalých stran, ale je jim dovoleno publikovat jen informace dodané státními agenturami a komentáře psané v duchu těchto informací. Jsou potlačena periodika a publikace vyjadřující jinou představu světa než je představa marxistická; rovněž i veřejný dialog s marxistickou ideologií se stává nemožný. Do pohybu je uveden velmi účinný a důmyslný aparát k ovlivňování veřejného mínění a mas. Doktrína dialektického materialismu je povinná na všech vyučovacích stupních počínajíc základní školou. Po dokončení střední školy jsou osmnáctiletí mladí lidé podrobni přísnému politickému třídění, a ti, kteří jsou posouzeni jako nedostatečně „uvědomělí“ v tomto směru, nejsou přijati na vysokou školu a jsou dáni k dispozici úřadům práce.

V knihkupectvích už nenajdeme zahraniční knihy; mezi novinami se pravidelně dostane na pultech jen *L'Humanité*, *Ce soir*, *Daily Worker* a *Pravda*. Víza se udělují pouze komunistům a jejich sympatizantům; korespondence se zahraničím je kontrolována; lidé jsou odříznuti od zbytku světa, odsouzeni k tomu, aby se navelek či vnitřně podřídili nebo se pomalu zadusili v atmosféře otrávené lžemi a polopravdami.

Oficiální propaganda vám bez přestání plní uši svou monotónní frazeologií. Ustanoví se náboženství vůle lidu a liturgie práce. A lid, který je teoreticky posazen na trůn a vyzván k uctívání svého vlastního obrazu, nemá ve skutečnosti žádný hlas v kapitule. Dělníci už nemají žádné právo hlásit se o své požadavky. Jsou pohoršeni, když vidí, jak se ti, kteří se prezentují jako jejich spolubojovníci, uskutečňovatelé jejich vůle, vozí v luxusních autech, jak pro sebe zabírají vily a zámky, zkrátka jak podávají důkaz toho nejvulgárnějšího snobismu. Potichu nadávají, když cítí, že se šroub utahuje a že nynější břemena jsou ještě těžší než bývalá. Nejpoctivějším někdy vadí, když vidí, že jejich nadřízení používají k dosažení cíle nečistých prostředků, zjevných lží, špinavých praktik. Když jim však na odborářské nebo

stranické schůzi některý z vůdců předčítá prohlášení, které je jim předkládáno jako usnesení vyjadřující jejich vůli, a když nadejde okamžik hlasování, všichni zvednou ruku, neboť nezdvihnout ji by bylo příliš viditelné a mělo by to jisté následky... Někteří si možná vzpomínají, že už viděli něco podobného, a není tomu dávno, v době nacistické poroby, kdy jim stejně jako dnes lichotili projevy, dávající jim rány pěstí.

Dobře chápu, že nějaký zahraniční občan může emigrantovi namítnout: „Ano tohle všechno je jistě svízelné..., ale co chcete, je třeba to snášet a působit na místě, aby se dosáhlo změny.“ Mám za to, že na prvním místě musí křesťan vlastnit a vlastní duchovní zdroje, které ho podporují a vyživují; že musí být připraven čelit jakémukoliv nátlaku, dokonce i smrti, když jeho víra a církve jsou v sázce. Neodvážil bych se nic namítat ani v případě, kdy se jedná o intelektuála nebo spisovatele, který věří, že má za úkol uskutečnit své dílo; vím že literatura a umění nestojí na nejvyšším stupni žebříčku lidských a duchovních hodnot. V podstatě musí trpět jako ostatní, zemřít jako ostatní jeho bratři křesťané, je-li toho zapotřebí; má snad dokonce povinnost být jim příkladem. Jestliže nemůže přistoupit na to, že by se měl nechat začlenit do rozsáhlého plánu „převýchovy“ lidu, jehož ducha ani metody neschvaluje, jestliže se mu stalo nemožným svobodně se postavit před realitu a vyjádřit svobodně vizi, kterou o ní má, tehdy ať rezignuje, ať se odmlčí; a když se o něj náhodou zajímá policie, ať očekává to, co bude následovat s trpělivostí, protože to nejhorší ještě nepřišlo.

Chápu dobře tento postoj vůči emigrantovi. Nemyslím si, že utéci ze své vlasti, protože se tam špatně dýchá, je hrdinský čin; připouštím, že to lidé mohou považovat spíše za akt slabosti, i když byl útěk provázen rizikem a možná rizikem dosti značným a že bylo třeba jisté odvahy je podstoupit.

Ale tato slabost – jestliže to slabost je – je vcelku přijatelná. Byla vyvolána potřebou a vizí svobody, přitažlivostí přátelské a milované země. Neustoupila před perspektivou života pravděpodobně dosti nesnadného; cítila se ospravedlněna nadějí, že bude moci přispět k vytvoření bratrského a opravdu svobodného společenství na celém světě. Dej Bůh, aby tato naděje nebyla planou iluzí.

Z *Le Monde* (28. října 1948) přeložil
Jan Zatloukal

KDO SE V LUBLANI SKRÝVAL ZA Z?

Vydání sborníku *Jaroslav Durych. Život, ohlasy, soupis díla a literatury o něm* (Atlantis – Barvič a Novotný, spol. s r. o., Brno 2000) vzbudilo zaslouženou pozornost. Svědčí o tom referáty, které se sice tu a tam v hodnocení jednotlivých oddílů rozcházejí, což však neplatí o nejobsáhlejším ze zařazených příspěvků, *Soupisu díla Jaroslava Durycha a literatury o něm* Věry Vladykové. Ten je jednomyslně pokládán za nejcennější. Je koncipován široce, nejen vzhledem k dílu Jaroslava Durycha, nýbrž i k reflexi četných přímých i nepřímých dobových souvislostí, jež tak vypovídají o recepci tohoto autora a jeho díla v čase. Postup, který jeho autorka zvolila, je velmi náročný a ona si toho také byla dobře vědoma. Primární i sekundární literatura tématu je bezbřehá a podat její definitivní výčet snad ani není v lidských silách.

Jestliže Michal Bauer ve své recenzi pod titulem *Objemný durychovský svazek* (Tvar 11, č.17/2000, s. 20 - 21) vyšel bibliografčině žádosti vstříc a obratem navrhl několik doplňků údajů především z předúnorových a poúnorových kulturně – politických diskusí, v nichž se objevuje přímo či nepřímo Durychovo jméno, prakticky tím vyhověl jejímu ujištění, že bude v tomto směru „vřele uvítáno každé upozornění z řad veřejnosti“ (s. 353). Následováníhodný příklad.

Na s. 581 pod poř. č. **+237a** stojí údaj o „stručné recenzi čes. vyd.“ *Bloudění* v lublaňském časopise *Slovenec*, podepsané šifrou Z, přetištěné později v Kuncířových novinách. Lublaňská šifra Z se leckomu jistě může zdát zcela nezajímavá, ale to je skutečně pouhé zdání. **Z = Vladimír Zorzut** (1910 - 1986) není sdělení, nad kterým by se jen tak mohlo mávnout rukou. Jak v dosud jediné kocourkovské monografii *Průvodce životem a dílem Josefa Kocourka* (Profil, Ostrava 1984) uvádí její autor Jiří Skalička, literáta a překladatele Vladimira Zorzuta na Jaroslava Durycha upozornil totiž ve své korespondenci právě talentovaný mladý spisovatel Josef Kocourek (1909 – 1934), a to nejpozději v listopadu r. 1928 (s. 29 – 30). Týž zdroj uvádí i „Zorzutovy pokusy o překlad Durychovy Sedmi krásky, Tři troničky i Tři dukáty“ (s. 125), jakož i to, že je mladý překladatel nakonec neprovedl. A třebaže životní cesta Vladimira Zorzuta se velmi brzy právě po Kocourkově smrti odchýlila od literatury, jeho nedlouhá, ale intenzivní účast v česko - slovinských literárních stycích, náleží k dědictví živému.

Petr Hora

MARTIN HORNÝ

Egyptské Satori

/Wolfimu/

Z tlampačů zaznívá ranní modlitba.

Já, zasažen paprsky posvátného a všeprostupujícího Egyptského slunce

léčím své rány za asistence místní rozhlasové stanice.

Správce nebo plavčík, který teď zametá podlahu bílého altánku,

ve kterém sedím si pobrukuje spolu s rádiem

Ham, ham, ham-ho-á-nám

Ó bože absorbuji všechno s takovou intenzitou

Ham, ham, ham-ho-á-nám

Prsty drtím sůl, nevědom si toho, co činím.

Sůl padá na zem a v obrazech, které se teď předvádějí

jako místní konkubíny

vidím hieroglyfy ve tvářích dobrodruhů

dovádějících delfínů

vidím tichou odevzdanost místních rybářů

a zase

Slyšíš?

Ham, ham, ham-ho-á-nám

Mořská tanečnice zakotvila u břehu a svými šaty vábí milence.

No tak pojdte, už je čas... pojdte... a kdy když né teď... pojdte je právě

Ten čas.

Ham, ham, ham-ho-á-nam.

Zář je intenzivnější.

Večer na místním tržišti tě osahává skupinka dětí, natahují své dlaně,

koulí očima, smějí se.

A ty jako zpitomělý nemáš čas ani už kdy nasát vůni alespoň,

aby lusknutím prstu...

Ale to už jsi v objetí

Káhiry

Ham, ham, ham-ho-á-nám

Města, kde se spojily všechny vůně a klaksony světa

Města kde minarety mešit už uchopily

Aniž bys to tušil tvé malé privátní ráje

Města kde poplivané a špinavé konce

Jsou navždy zaznamenány na papyru pravdy

Města, kde jsi ráno uviděl
tajemnou, snědou, oděnou v zelených
sametových šatech
jak si sedá vedle tvé postele
Hladí tě
Dole pod okny když někdo křičí
Ona mlčí s plných plic
hřeje tě konečky svých bradavek
ty saješ její mateřství
a vzdálené vrcholky pyramid
ti posílají svou tajnou depeši –
Tajemství rybích hodin a svátků.

Tušená se zvedá, odchází,
vidíš jen záblesk
její formy určenou pro tento svět.

...probouzíš se.
Nakažen čerstvým kouřem
vodní dýmky vyvážených návratů a oček-
kávání.
Je teplo.

Posvátná kořata se smějí.

Ham, ham, ham-hó-á-nám.

* * *

Dávné vize východu.

V čase bez hodin
a smilování.

Přelom myšlení
na hoře Gampodar.

Váčky noci
křídel dávných.

Moc poustevníka
a jeho spirály poznání.

Bez ohňů a příruček
prázdných.

Martin Horný (6. 5. 1972): narodil se s Českém Těšíně, kde žije a pracuje; vydal sbírku Na samém konci pláče had (1996), jeden ze tří autorů almanachu Rezavá ryba stvoření (2000) skupiny Apeiron.

PETRO MIĎJANKA

Básník - učitel, narozen v roce 1959 v Zakarpatské oblasti Ukrajiny (někdejší Podkarpatská Rus), je řazen do generace osmdesátníků, autorů tzv. nové vlny (Jurij Andruchovyč, Oksana Zabužko, Vjačeslav Medvid' ad.). Autor básnických sbírek Práh, Farametlyky, Ohnisko, Zeleň fyres patří mezi nejvýraznější představitele ukrajinského postmodernismu. Zakarpatské dialektismy a archaismy, jimiž se stává jeho tvorba značně specifickou a často dokonale srozumitelnou pouze omezenému okruhu čtenářů, mu vynesly přezdívku „exotický pták“ ukrajinské poezie. Český čtenář měl možnost se s osobností a tvorbou Petra Midjanky seznámit v Literárních novinách č. 31/2001

(reé)

* * *

**Vy Rusíni i vy malé Rusínky,
v krajině divů, zvláštních metamorfoz,
přes nos vás praštit: Poe či Berlioz,
cukráren vůně, cizokrajné drinky.**

**Oč sladší náš sežehnuté země
zámožské koření, příchutě, finesy.
Rumělka prešpurských secesí
nezdá se ani slabým příměrem.**

**Bukové zlátne ještě v horách listí,
ještě je slychat sojka prostořeká.
Auta a hadry, to vás ještě čeká -
a kosti předků nebudou vás děsit.**

**A přijde den, kdy svatá hora hne se:
ať už Neneská, Apecká, Dohjaská...
O Velké noci vzplane Kristův paškál...
Pak pochopíte – Bůh již seslal trest.**

**Když ani kapku touhy nalačno vám nedal,
a ani krůpěj zlatavého vosku.
Kdo přejde Tisu, aby v Sedmihradsku
modré a žluté barvy zhasnout nechal?**

z ukrajinštiny přeložil Tomáš Vašut

OPOWIEŚCI GALICYJSKIE

První dojem z četby Haličských povídek Andrzeje Stasiuka (vydalo v překladu Jolanty Kamińskiej nakladatelství Periplum, 2001) se dostaví hned po přečtení úvodních řádků: je jím pocit smutku.

Patnáct povídek je spojeno zdánlivě jednoduchými a všedními náměty; Stasiuk píše syrovou kroniku zapadlých vesnic v jihovýchodním cípu Polska v období po roce 1989; území, kde po staletí zněla kromě polštiny i ukrajinština, rusínština či jidiš, jež dnes připomínají už jen opršalé nápisy na starých hřbitovech. Přítomnost patří vydeděncům, pro něž realita družstva byla kosmem.

Kvas revolučních změn dávno zasmrádl, kamsi do hornatého pohraničí ostatně jakoby ani nedorazil. Postavy přecházejí z jedné povídky do druhé, jsou v nich přirozeně zabydleny se svými radostmi i strastmi. Jejich osudy se odhalují bez napínavých zápletek. Dobrodružství přesto číhá na každém kroku: dobrodružství života.

Stasiuk je lhostejný k epické šíři a důkladnosti; hrubou poetiku jemně hněte. V povídkách se kouří populárky a pije. Traktorista Juzek pije (v rukávu montérek ukrývá v hospodě kus železa, protože tam všechny nezná. „Nikdy nevíš, kdo je s tebou a kdo proti tobě.“), starý kovář Kruk pije pivo a vypráví o cestě za synem do Slezska, také ryšavý strážmistr pije ležajské pivo, pijí Gacek s Edkem a v hospodě začala nakonec vysedávat i krásná Maryška.

Svým naturelem i charakterem psaní odkazuje Stasiuk na tvorbu jiného autora, spjatého s lidmi žijícími na vrších a úbočích karpatského oblouku. Zatímco ale Vasyl Stefanyk, ukrajinský spisovatel z oblasti Bukoviny, byl s místem, kde žil, bytostně spjat a k čistému a nezkalenému okouzlení existencí živého světa se ve svých povídkách musel „protrpět“, Stasiuk, rodilý Varšavan, usazený v zapadlé vsi na polské straně Nízkých Beskyd, k zdejšímu kraji poutem rodné hroudy vázán není. Záblesky ironie, smíchu (protože „žít se musí, člověče, žít se musí...“ – praví šibalsky Lewandowski cestou z půjčovny erotických videokazet) – tedy to, co Stefanykovi chybí, jsou v jeho příbě-

zích dobře voleným kořením, jež pocity smutku rozdráždí až k radosti. Té, která nemá přesné vysvětlení, o to víc však hřeje.

Český čtenář neznalý polských reálií ocení v Haličských povídkách připojené poznámky (i přes jejich chybné číslování); na stovce stran je jich celkem osm: populárky, Gierek, Gomulka, pepíci, sirénka, PPR, Szewinska. O nedávno minulém i současném Polsku toho ale nevíme více.

Evropa, kterou Andrzej Stasiuk považuje za „svou“, je vymezena teritoriem zemí: Ukrajina, Slovensko, Maďarsko, Rumunsko. Jestliže se my dnes díváme jinam, neznamená to, že by ve Stasiukově Evropě chcípl pes...

René Kočík

NECHTE MLUVIT MIŠÍKA

Sotva by se našla osobnost, v níž je sláva i bída českého bigbitu koncentrována více, než právě ve Vladimíru Mišíkovi. Je to snad jediný zpěvák na naší scéně, který se těší respektu všech generací fanoušků a kterému se podařilo alespoň částečně proniknout do mainstreamu, aniž by ztratil svoji tvář. Mišík je skutečně věrohodný nejen hlasově, ale také lidsky; svědčí o tom i pasáže v této knize, kde otevřeně hovoří o věcech, které mu ke cti příliš neslouží, včetně svého vystoupení na sokolovském festivalu - ale kdo má v tomto případě právo hodit kamenem?

Knížka není jenom o Mišíkovi, ale i o některých obecných problémech, jako je generační výměna a některé její místy až komické aspekty: „...v domě, kde bydlím, jeden takový klub je a říká se mu Pokrok. Ale neumíš si představit, jaké to je, když člověk přijde ve dvě hodiny ráno servaný z hraní a zpáteční cesty autem, těší se, jak si odpočine, a najednou slyší ze zdola ten šílený kravál. Nikdy jsem netušil, že bych uměl být zrovna kvůli hluku tak naježený. Říkal jsem si – vidíš, mládí je v tahu a stává se z tebe zatrpklý stárnoucí rocker, který touží po klidu, když se chce mládež bavit.“ Pro nepamětníky může být také velmi cenná a poučná pasáž o tom, jakými prostředky lámala moc ty neposlušné z řad nejen

hudebníků. Kniha je mimořádně zajímavým svědectvím o tom, jak se bigbít stal z apolitické zábavy ideologickou diverzí, kterou režim potlačoval ze všech sil – a byl v tom mnohem horlivější než okolní komunistické státy. Zřejmě nejbližší pravdě je názor (vyslovený pseudonymem Josef Zubař ve Voknu č. 14), že šlo o projev iracionální nenávisti československých papalášů vůči všemu, co připomínalo šedesátá, tedy z jejich pohledu krizová léta...

Nutným folklorem jsou veselé pijácké historky z rockerského prostředí – bohužel však obecně platí, že tyto zážitky nepřipadají nezasvěceným zdaleka tak komické jako přímým aktérům. Na druhou stranu, třeba vyprávění o Mišíkově cestě do Londýna v roce 1981 a návštěvě koncertu Adama Anta rozhodně stojí za to. Co se může jevit jako diskutabilní, jsou občas neorganicky vsunuté exkurze na témata týkající se politiky, armády či legalizace drog – rockeři se často cítí být povoláni na tato témata hovořit, leč až příliš často nedoceňují svůj vliv na nekritické fanoušky a přeceňují svoje znalosti problematiky. V případě Vladimíra Mišíka jsou ovšem jeho názory podloženy nejen zkušenostmi z poslanecké praxe, ale také osobní integritou (která právě profesionálním politikům začasť chybí).

Forma rozhovoru je pro knihu tohoto typu zřejmě nejšťastnější, místy však vstupy Ondřeje Bezra působí jen jako záminka pro Mišíkovy změny témat – snad by neškodilo více polemičnosti, autorem v úvodu deklarovaná úcta k osobnosti zpovídaného je až příliš evidentní. Pochválit lze grafickou úpravu (koho jiného než Karla Halouna, jehož dlouholetá práce na „image“ celého českého rocku dosud nebyla plně doceněna), vtipný je třeba nápad umístit na boční „lišty“ fotografie osobností, o nichž je zrovna v textu řeč. Ne že bychom nevěděli, jak vypadá Elvis Presley, Václav Havel nebo Josef Švejk, jde však o jednoduchý nápad, který dodává knížce jistý šmrnc. Rozhovor zároveň ilustrují (místy snad až příliš doslovně) úryvky z textů Mišíkových písní. Velkou chválu zaslouží celková redakční péče o knihu, která je doplněna kompletní diskografií (včetně ukázek z dobových recenzí) a množstvím archivních fotografií, z nichž některé už jsou vpravdě neocenitel-

né. Suma sumárum – v záplavě otřesných komerčních knih o nejrůznějších celebritách se konečně objevila kniha i celebrita, které lze s čistým svědomím doporučit i těm, kteří nepatří právě k fanouškům Vladimíra Mišíka.

Jakub Grombíř

Vladimír Mišík: Letní rozhovor s Ondřejem Bezrem, Petrov, Brno 1999

PRVNÍ LÉTA 14. VĚKU POUTAJÍ K SOBĚ MOCNÝ ZÁJEM NÁŠ

Josef Šusta, historik zařazovaný do tzv. Gollovy školy, má pro vývoj československé historiografie v období mezi dvěma válkami klíčový význam: jednak na poli hospodářských a sociálních dějin, jednak ve schopnosti vnímat českou a slovenskou historii v kontextu světového vývoje. Třetí vydání Šustových *Dvou knih českých dějin* nakladatelstvím Argo, z nichž první svazek *Poslední Přemyslovci a jejich dědictví 1300 – 1308* nedávno vyšel a druhý nazvaný *Počátky lucemburské* by se měl objevit do konce roku, není počin vůbec nesmyslný. Právě toto dílo Šusta adresoval širokým vrstvám laické veřejnosti a Dvě knihy českých dějin jsou důkazem, že lze o starší historii hovořit zasvěceně a přesto srozumitelně. V tomto je Šustovo dílo nadčasové.

Za šťastné řešení považuji přetisk druhého vydání díla z roku 1926 (první svazek poprvé vyšel za války v roce 1917, druhý v roce 1919). Autor totiž do něho již stačil zařadit své reakce na mnohé kritiky i odsudky, které dílo vyvolalo a čtenář v takto zveřejněné „diskuzi“ dostává nejen příležitost hlouběji nahlédnout do autorova chápání dějin, ale i prostor k vlastním úvahám.

Šusta jako jeden z prvních otřásl filozoficko – historickou koncepcí Františka Palackého. Tyto tendence lze vystopovat již v jeho předválečných přípravných studiích z doby přemyslovské, zcela konkrétní realizace se jim dostalo v Posledních Přemyslovcích. Odmítá Palackého chápání německé kolonizace jako počátek katastrofy českého národa, naopak tuto skutečnost vyzdvihuje jako pozitivum především v otázce zakládání měst a přílivu finančního kapitálu.

Zároveň přesvědčivě doložil, že feudální řád není import z německé oblasti. Tyto vývo-
dy patří do Šustovy domény hospodářských
a sociálních dějin, přesto je dnes již zřejmé,
že autor vliv peněz na společenský vývoj
na přelomu 13. a 14. století poněkud přece-
nil. Zde bych viděla možné nebezpečí pro
současného čtenáře – je třeba při čtení díla
mít na paměti, v jaké době vzniklo a uvědo-
mit si, že i historiografie má své dějiny
a prochází určitým vývojem. Tato skuteč-
nost ale v žádném případě hodnotu Šusto-
vy práce nesnižuje.

Charakteristický pro Šustu je i způsob,
jak užívá odkazů na často používané pra-
meny: nevyčlenil je z textu formou pozná-
mek, ale učinil je součástí výkladu, takže
čtenář, který přečte *Dvě knihy českých dějin*
celé, bude mít minoděk zvládnutou znalost
základních středověkých pramenů.

Poslední Přemyslovci jsou koncepčně
velmi široce pojaté dílo: obdiv zaslouží pře-
devším popis správního vývoje, který se
vzhledem k torzovitosti pramenů velmi těž-
ce rekonstruuje. Přesto nelze v případě Po-
sledních Přemyslovců hovořit o zachycení
tzv. malých a velkých dějin současně, to
by Josef Šusta předběhl svou dobu až
příliš.

Šusta je mistrem psychologických por-
trétů, mnohdy velice detailních a intimních,
což může vyvolat dojem, že se v některých
úsecích dostává do rozporu s historickou
skutečností. Jeho respekt k výpovědní hod-
notě pramenů mu to však nedovolí. Je to
autor bezesporu velice podmanivý, jistou
rolí při tom sehrává jeho jazykové nadání
i literární ambice. Šustova práce s jazykem
charakterizuje i jeho samého: autorovy věty
jsou skromné a sebejisté zároveň. Překo-
nává v této práci hranice historického pro-
vincialismu a zařazuje mnohem důrazněji
přemyslovský stát do evropských souvis-
lostí a toto nahlížení na dějiny lze chápat
jako významnou součást Šustova odkazu
československé historiografii.

Andrea Lněničková

Šusta, J.: *Dvě knihy českých dějin. Kus
středověké historie našeho kraje. Kniha
první: Poslední Přemyslovci a jejich dědictví
1300 - 1308.* Argo, 2001, 538 s., 359,- Kč.

